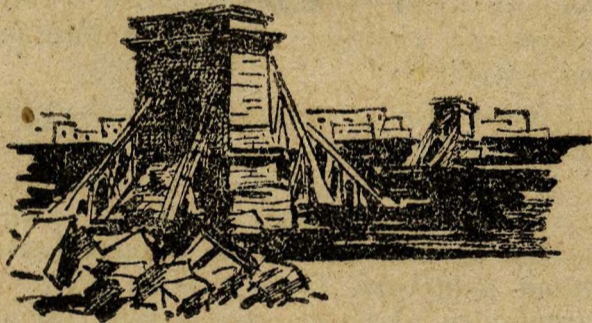

BUDAPEST TÜNDÖKLÉSE ÉS NYOMORÚSÁGA

Kísértetjárás a Vízivárosban

A Kossuth-hídon, mely demokráciánk egyik csodája, sietünk, hogy a Duna tulsó partján megnézzük demokráciánk másik bizarr csodáját: rezervációjában, különös, zárt és egyre ellenségeskedőbb életében a budai középpolgárságot, kispolgárságot, hivatalnoki réteget, mely ott tenyészik a Víziváros öreg házaiban, még sem rezzen a Toldy-reál kertjéből felzendülő delet jelző öreg tarack hallatára és elmereng, ha hallja a Batthyány-téri templom hangjait. Demokráciánk csodájának neveztük a Víziváros konok és sértődött polgárait, vagy lakosait, mert ők talán nemrég még a pékek, vargák, kovácsok és fűszerezők kivételével tiltakoztak volna talán, hogy őket polgároknak nevezzük. Mert itt, a barokk tornyok tövén csupa „úriemberek” laknak, akik csak most változnak át a kor hűvös érintésére polgárokká. A hangulatot eléggé elrontotta a Kossuth-híd nyüzgése és kénytelenül szerencsétlen építkezése és elhelyezése, — de a Batthyány-téri templom és vele szemben az apácakolostor, melyet Marcibányi István támogatott óriási ajándékaival, maradéktalanul — Ausztria és nem Magyarország. A kéklő, opálos Duna fölött

aranyló barokk-tornyok stájer tavakat és kolostorokat juttatnak eszünkbe és nem is volt olyan véletlen és okatlan ez a párhuzam. Innét ugyan kevesen és keveset utaztak még Ausztria felé is nyáron üdülni, világot látni, de ez sem volt véletlen: török után települt ez a kerület délnémet, osztrák származékokkal, akik eleinte még földművelést is űznek a közeli, távoli hegyekben, erre vall a Csalogány-utca némely ódon kapuja; a messzi ivadékok, akikhez hozzáidomultak a kerület kissé ködös és nyomott atmoszférájában a kívülről jöttek, magyarok, szlovákok, minek is mennének Ausztriába, mely Budán soká volt német nosztalgiaik telőpontja, hiszen egészen itt vannak maguk között? A Víziváros tehát zárt és zord kerület és polgárai nagyon rendszeres és pontos életűek. Uriemberek már mind, csupa hivatalnok, közéleti ranglétránk alacsonyabb szféráiból való ember, kilátástalan emberi és szellemi elzártságukban megelégedett egzisztenciák. A diszciplína, a hivatal, a számvevőség, a kezelés, a resszort, az akta... ilyen szavakat lehet időről-időre hallani séta közben a kerület csendes utcáin és a délutáni dunaparti szelíd időzéseken, de annál idegenebb itt minden modern vérkeringés. Vegyük tudomásul, hogy kereskedő, hagyományos kiskocsmák, bor-

mérések, borbélyok, cipészek, két-három fehérneműkereskedő kivételével, valóságosan kevés van az egész kerületben, a házak oldalán nincsenek üzlethelyiségek, a Batthyány-téri csarnok nyüzgése is nagyon csendes és egyhangú, az emberek nem szeretik erre a nagy szenvedélyeket, a kellemetlen eszméket, sokkal többet jelent nekik a csend, rend és a nyugalom. Igen, a múltban is arra szavaztak, aki ezt hozta nekik; most arra, aki ígérte.

Mert miről is van szó ebben a kerületben? Arról, hogy a rend, fegyelem és egyhangúság bizonyos válfaja és kötelező érvénye nélkül, itt nem élhet senki. Alighanem régi, messzi sváb kispolgári örökség ez, mely az elődök kihalta után még mindig él a foghíjas utcákon, a modern bérkaszárnnyakkal spēkelt zeg-zugos utcákon, melyek sarkáról változatos kocsmák intenek, néhány pár elrémítő és izléstelen luxushely rémiti az igazi kiskocsmák barátságát. Különböző a kerület életeleme a rend és a csend és ilyen a kerület politikája is. Egyébként figyeljük csak meg, nem tenyésznek nagyon erre fiatal emberek és szabad lobogású hajjal merész lányok; nem a fiatalok, akik itt kibírják, mind nagyjából unottak, savószeműek, szomorúak — és aztán mind sorra nyilasok lettek. Csupa szolid és derék polgári fiatal ember, egyhangúak és érdektelenek. De egyszerre rájuk köszöntött nagy ígéretével 1944 heroizmusa, ez volt életük legnagyobb élménye. Egyszerre elbődül bennük a bestia, egyszerre eget kért az idomíthatatlan szörnyeteg, egyszerre fel-fakadnak a különleges komplexusok, melyek ott lapítottak a szolid kispolgári, hivatalnoki családok, miniszteri tanácsosok, detektívfelügyelők, közhivatali altisztek, katonatisztek és más rendes és társadalmilag egyenrangú emberek mértéktartó otthonának helyén. Honnét jött mindez? Egyszerre elkezdtek erre lelkesedni Hen-

lein győzelméért a Szudétaföldön, a szenátéri sportklubban egyébről sem volt szó, csak Hitler remek mivoltáról, mindenki elkezdett felszabadulttan lelkesedni Németországért. Egykor, mondják, errefelé laktak a Martinovics-féle összeküvés némely részesei, akik akkor is eléggé idegenül lézenghettek a szűk utcákon és a ronda, sárga udvarokban, melyek a délnémet építészet korcs kis maradványai, az idegen ma is meglehetősen bizonytalan errefelé. Nem politikai bizonytalanság ez, de az életforma különbözősége. Ma itt mindenki egyszerre csak polgár. Akkoriban lelkesen masiroztak a fiúk a Nemzeti Front gyűléseire, a nyilaspárt uniformisát heroikus fejhordozással mutogatták mindenfelé, savószínű szemük és szőke frizurájuk megélenkült, aztán a különféle pártközpontokban és számonkérő székházakban pontos megfontoltság-

gal és mindenesetre polgári hagyományokra valló szolidaritással gyilkolni kezdtek. Közben átszaladtak egy-egy kiskocsmára, kupica, féldeci rumra, pálinkára a szemközti kocsmába. Majd tovább foglalkoztak az áldozattal. Ma kissé érettebben, nyugatot esetleg jobban megjárva, nagyjából ugyanezek a fiúk védel-

mezik a polgári gondolatot. Vezérük egy volt képviselő, fekete, magas, váciutcai jelenség, aki ebben a furcsa kerületben, honnét minden értelmes és szabad lélek menekül, hajtja végre maga részéről az asszimiláció csodáját, ahogy volt munkaszolgálatosból egyszerre csak e jobboldali fiatalság imádott vezetőjévé asszimilálódik és egész lényé szemlátomást áthasonul errefelé az ötödik kerületből. Nagyon örülnek, hogy egymásra találunk, a fiatal emberek lelkesen tombolnak a Pfeiffer-párti gyűlésein. Ugyanilyen lelkesek voltak ugyanezek a különféle nemzetifronti és nyilaspárti gyűléseken. Kívánatra talán fel is sorolhatnánk, ha nagyon erőlködnénk, a fiatal urak nevét. Ne tegyük. Legyenek most polgárok, mind polgárok a II. kerületben, ahol nemrég még mindenki „úriember” volt.

Annyi szent, hogy jobban elzárkózni a külvilágtól még Óbuda sem tudott. És Buda egyetlen tájéka sem őrzi jobban és biztonságosabban a hagyományok kötelező erejét. Ez a hagyomány tudni sem akar a szabadságról, meg mindenféle kellemetlen és zavaró dolgokról. Nem, ez a kerület békét és nyugalmat akar. És nagyon nyugtalanítja, hogy az ország programja most nem az állapotok és a gondolatok megmerevítése, de a fejlődés erjesztése és siettetése. Ez a kerület nagyon sértődött, mert így már nem tudja meghatározni helyét. Az emberek itt ismerik egymást és nem akarnak további ismeretségeket. Nem mennek át más kerületbe és nem hajlandók más társadalmi osztályokkal, más gondolatokkal, más nézetekkel való behatóbb ismerkedésre. Ez lehet nagyon tiszteletreméltó álláspont. De hogy Buda II. kerülete önmaga igényei szerint, a hajdani sváb kispolgárok alig modernizált igényei szerint igazítsa az órát és az országot, ez kissé gyanús, elképesztő és főként — bármennyire is nem tetszik e szó ebben a kimért kerületben — nagyon különleges eljárás.

